

**Творче надбання видатного природознавця
К. Ліннея у фондах бібліотеки Інституту ботаніки
ім. М.Г. Холодного НАН України
(до 300-річчя від дня народження)**

У 2007 році все прогресивне людство вшановує пам'ять великого шведського природознавця, «королівського ботаніка», натураліста та лікаря Карла фон Ліннея — з нагоди 300-річчя від дня його народження. Лінней насамперед відомий у світі як засновник системи рослинного та тваринного світу, один із фундаторів і перший президент Шведської академії наук (1739), людина, яка володіла обширом знань у галузях медицини, ветеринарії, ботаніки, зоології, геології, мінералогії. Він багато зробив для реорганізації Ботанічного саду в м. Упсалі, організував природничо-історичний музей та заснував найбільшу для свого часу ботанічну школу, зібрав найбільший у тогочасному світі гербарій, який налічував майже 30000 спресованих рослин. Творчий спадок цієї людини великий і неоціненний. Збігли століття, людство сповнене вдячністю за той скарб, що залишив К. Лінней у спадок. Регулярно проводяться Ліннейівські читання, на яких аналізується все наукове надбання вченого та його значення для сучасності.

Зараз, у ювілейний рік, проходять семінари, конференції, виставки як за кордоном — у Польщі, Росії (в Московському університеті), так і в Україні. Зокрема, в Києві наприкінці 2006 року відбулася фотовиставка «Гербарій кохання», в основі якої була Ліннейівська ідея про статеве життя рослин — «Nuptiis et sexu plantarum» — «Весілля і статеве життя рослин». Коли у 1735 році була видана праця «Systema Naturae», то за кілька місяців Лінней здобув світову славу. Виставку організувало посольство Швеції. Бібліотека Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН

України брала активну участь у цьому заході — експонувала 7 примірників із книжкового зібрання праць прижиттєвого та післяжиттєвого періодів творчості Ліннея. Разом із яскравими світлинами Едварда Койнберга — професійного шведського фотографа, художника-дизайнера — на виставці була представлена чудова ілюстрація Ліннеєвської ідеї статевого розмноження рослин, яка доповнювалася коментарями провідних фахівців — директора Інституту ботаніки чл.-кор. Я.П. Дідуха, д-ра біол. наук С.Л. Мосякіна та ін.

Ліннеївське тлумачення мінливості видів рослин під впливом клімату, ґрунту, «фактора часу», які сприяли появі біорізноманітності форм, покладено в основу семінару «Жива спадщина Карла Ліннея», який організували Шведське посольство, НаУКМА та Інститут ботаніки НАНУ у травні 2007 року. На ньому виступали відомі вчені (акад. НАНУ К.М. Ситник, д-р біол. наук С.Л. Мосякін, канд. біол. наук А.Г. Безусько, канд. біол. наук Я.І. Мовчан) та молоді науковці. Були представлені стародруки з книжкового зібрання праць Карла Ліннея бібліотеки Інституту ботаніки, проходив конкурс молодих фотоаматорів на тему біорізноманітності життя. Також демонструвався фоліант у картонній оправі, де на першій сторінці зображений К. Лінней на весь зріст у національному лапландському костюмі, який він одягав під час своєї подорожі до Лапландії. Результатом цієї подорожі стала відома праця «Флора Лапландії» (*Flora Lapponica*, 1737). У книзі зображений «королівський ботанік» за столом, у правій руці він тримає рослину *Linnaea borealis* (ліннея північна) — це улюблена квітка вченого, названа на його честь; праворуч від Ліннея розміщені його найвидатніші монографії. У цій же книзі подані репродукції титульних сторінок найвідоміших праць Ліннея, зокрема «Система природи» (*Systema Naturae*) та фрагменти Ліннеївської системи трьох царств природи. Цей фоліант подарований у 1967 році делегацією від Шведської академії наук Президії АН УРСР для Інституту ботаніки, яку директор Інституту академік НАНУ К.М. Ситник передав на зберігання до бібліотеки. Книга — ювілейне видання Королівської академії наук Швеції, присвячене 200-й річниці від дня народження К. Ліннея (Стокгольм, 1907).

У травні бібліотека також організувала тематичну виставку «До 300-річчя від дня народження Карла Ліннея (1707—2007)» з показом основних творів знаменитого ботаніка з колекції бібліотеки; описів його життя і творчості, була представлена портретна галерея вченого та його батьків, родинний герб, маєток й інші документальні матеріали.

У вересні 2007 року Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України провів конференцію молодих учених-ботаніків, присвячену науковій спадщині Карла Ліннея. Відкриваючи її, академік НАН України Д.М. Гродзинський ще раз підкреслив велич К. Ліннея та значення його наукової спадщини для нашого сьогодення. Були заслухані доповіді провідних спеціалістів і молодих учених, представлені для огляду книги К. Ліннея з книжкового зібрання наукової бібліотеки. Присутні також мали змогу подивитися тематичний фільм, який посольство Швеції подарувало Інституту ботаніки.

У фондах рідкісних та цінних видань наукової бібліотеки Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного науковий доробок Карла Ліннея представлений прижиттєви-

ми виданнями. Зокрема, це такі відомі його праці, як «Flora lapponica» (Amstelodam, 1737); «Flora zeylanica» (Holmiae, 1747); «Flora suecica» (Stockholmia, 1755); «Systema naturae» (Lugduni Batavorum, 1756); «Species Plantarum» (Vindobonae, 1764); «Philosophia botanica» (Vindobonae, 1770); «Vollstandiges Natursystem des Mineralreichs...», Т. I—VI (Nurnb., 1773—1775).

Також у фондах є праці Карла Ліннея, видані після його смерті. В основному це перевидання його прижиттєвих робіт. Це, зокрема, «Systema plantarum», Т. I—IV (Francofurt, 1779—1780); «Termini botanici» (Hamburg, 1781); «Systema naturae», Т. I—III (Lipsiae, 1788—1793); «Genera plantarum», Vol. I-II (Vindobonae, 1791); «Species plantarum», Т. III—IV(1) (Berolin, 1800—1805); «Systema vegetabilium» (Goettingae, 1784; Vol. I—VI, Stuttgart, 1817—1820).

Крім того, зібрання праць Карла Ліннея містить дисертації учнів вченого, які відображені у виданні «Amoenitates academicae...», Vol. I (Lugd. batav., 1749), Vol. II—VII (Holmiae, 1762—1769).

Про історію надходження цих книг до фондів наукової бібліотеки свідчать численні провенієнції, серед них — штемпелі установ, а саме: бібліотеки Віленської медико-хірургічної академії, бібліотеки Ботанічного кабінету Імператорського університету Св. Володимира, бібліотеки Українського інституту рослинництва, бібліотеки Київського ботанічного саду. На деяких виданнях є екслібриси приватних власників книг.

Основна кількість книжок Ліннеївських видань має шкіряні палітурки темно-брунатного кольору, корінці із золотим тисненням у вигляді елементів рослинного орнаменту. У деяких книг — палітурки з картону, обклеєного кольоровим (зеленим) тисненням папером. Загальна кількість видань зібрання — 60.

Книжкове зібрання праць Карла Ліннея у фондах наукової бібліотеки Інституту ботаніки НАНУ посідає гідне місце серед фундаментальних праць інших дослідників природи і має велике значення не тільки для вчених-ботаніків, біологів, медиків, а й для істориків, бібліофілів, дослідників книжкових пам'яток XVIII—XIX століть.

Н.Г. КРИВОЛЪЧЕНКО, Т.Л. ОЛІЙНИК